

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:3810

av **Fredrik Malm m.fl. (L)**

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2018 inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Motivering

Sverige drar nytta av en internationell högkonjunktur. Samtidigt blir arbetsmarknaden i Sverige alltmer tudelad. En ny arbetslöshet växer fram där många inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Nästkommande år förväntas nästan 300 000 människor befinna sig i vad Arbetsförmedlingen kallar för en utsatt ställning. Det är personer som lämnas utanför med regeringens politik. Därtill finns ytterligare tiotusentals människor som inte ens syns i statistiken, då de ännu inte fått uppehållstillstånd.

Samtidigt har många arbetsgivare svårt att hitta rätt personal. Det är uppenbart att inte tillräckligt görs för att skapa möjligheter och dynamik för svenska företag att anställa fler människor. Vår arbetsmarknad måste öppnas upp för fler, annars riskerar generationer hamna i utanförskap. Människor med låg utbildning och svag förankring i det svenska samhället måste få realistiska chanser att få jobb. De som är nya i Sverige behöver lära sig svenska och få möjlighet till utbildning men många kommer inte kunna sitta i skolbänken och ta igen en utbildning de aldrig fick som barn. Lyckas vi inte att hjälpa utsatta grupper in på arbetsmarknaden ens i högkonjunktur är risken överhängande att alltför många människor cementeras fast i ett livslångt bidragsberoende.

Att ha ett jobb och egen försörjning ökar människors frihet. Kvinnors självständighet både gentemot samhället och gentemot sin partner ökar med en egen lön. Varje människa har ett ansvar att försörja sig själv. Vi vägrar tappa tron på individens egen förmåga och drivkraft därför att vi är övertygande om att varje människa vill bidra efter förmåga till sin egen och vår gemensamma välfärd. Men för att

fler ska få möjlighet att ta det första steget in på arbetsmarknaden krävs skarpa och riktade reformer. Dörrar som tidigare har varit stängda måste låsas upp.

Utrikes födda är en grupp som behöver särskilt fokus. Det tar alldeles för lång tid för nyanlända, framförallt nyanlända kvinnor, att etablera sig på arbetsmarknaden. Utrikes födda som har vistats i Sverige i över sju år med en låg utbildningsnivå har i genomsnitt en sysselsättningsgrad på under femtio procent. Liberalerna är djupt oroade över att regeringen inte vidtar de nödvändiga reformer som krävs för att fler utrikes födda ska komma i jobb och få en egen försörjning. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Det stänger ute arbetskraft med låg konkurrenskraft. Regeringen förordar i stället ett omfattande bidragssystem som stryper jobb­möjligheter och tillväxt. Under utgiftsområde 13 i denna motion finns en utförligare beskrivning av den liberala integrationspolitiken.

Det måste bli enklare och billigare att anställa, och det behövs fler enkla jobb och lägre trösklar in på arbetsmarknaden. Vi vill se en rad förslag för en mer dynamisk arbetsmarknad med incitament för arbetsgivare att anställa och drivkrafter för arbetssökande att få jobb.

Liberalerna vill införa inträdesjobb, en ny anställningsform riktad åt personer som i dag har svårt att få ett första jobb. Unga utan gymnasieexamen och nyanlända är grupper som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden på grund av bristande utbildning och språkkunskaper. Inträdesjobben, som Liberalerna presenterat tillsammans med övriga allianspartier, gör det både billigare och enklare att anställa. Inträdesjobb riktar sig mot nyanlända, under de fem första åren i Sverige, samt ungdomar upp till 23 år utan fullständig gymnasieutbildning. Lönen uppgår till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till utbildning eller att lära sig arbetet. Arbetstagaren omfattas av LAS och under de två första åren har den anställde ett arbetsrättsligt skydd motsvarande en provanställning, som därefter övergår till en tillsvidareanställning. För att sänka kostnaderna att anställa slopas arbetsgivaravgiften i tre år. Inträdesjobb är en ny anställningsform och inget arbetsmarknadsprogram. Problemet med flertalet arbetsmarknadsprogram är dess komplexitet. Arbetsgivaren måste känna till regelverket, gå via Arbetsförmedlingen och få godkännande av de lokala parterna. Med en ny anställningsform minimerar vi den administrativa bördan för arbetsgivaren, vilket leder till att fler vill anställa och att fler människor därmed får ett första jobb att gå till. För att finansiera denna reform ökar vi på detta utgiftsområde och för 2018 anslag 1:14 med 554 miljoner kronor år 2018.

Vi liberaler vill ge alla människor möjligheter att få ett jobb och egen försörjning i stället för att strö pengar på ineffektiva arbetsmarknadsprogram. Vad som behövs är riktiga jobb som genererar skatteintäkter och som gör det möjligt för människor att få en egen lön att leva på. Vi vill kraftigt minska omfattningen på verkningslösa arbetsmarknadsprogram till förmån för riktiga enkla jobb.

Under valrörelsen 2014 lovade Socialdemokraterna att investera i välfärden genom bland annat 32 000 traineejobb. Det var kronjuvelen i valkampanjen, det var så Sverige skulle få EU:s lägsta arbetslöshet. Facit efter tre år i regering är 749 tillsatta traineejobb varav endast 52 personer har fått jobb efter insatsen. Kostnaden för varje jobb uppgår till 11 miljoner kronor. Regeringen avsätter miljarder som Arbetsförmedlingen inte ens hinner göra av med. De slutliga utgifterna för utgiftsområde 14 år 2016 blev 6,2 miljarder kronor lägre än regeringens aviserade budget. Det hänger mycket ihop med att

regeringens utlovade arbetsmarknadsprogram inte fungerar i praktiken. Det finns därmed betydande besparingar att göra på detta område. Därför avvisar vi inte endast regeringens tilltänkta introduktionsjobb utan även extratjänster, 90-dagarsgarantin och regeringens variant av nystartsjobben. Parallellt med införandet av inträdesjobb anser vi därför att det bör finnas förutsättningar att, under den innevarande konjunkturtoppen, använda det föreslagna anslaget för 2013 som referenspunkt. Detta motsvarar en budgetförstärkning med 5 523 miljoner kronor år 2018. Dock är det svårt att närmare avgöra hur arbetsmarknaden kommer att se ut 2019 och 2020, bland annat mot bakgrund av risken för konjunkturavmattning. Därför reserverar vi 2 miljarder kronor år 2019 och 2020 utöver denna referensram under anslag 1:3.

Regeringen spenderar på ett oansvarigt sätt skattebetalarnas pengar genom olika arbetsmarknadsåtgärder. Arbetsförmedlingen har redan i dag en omsättning på över 80 miljarder kronor, vilket motsvarar ungefär 8 procent av de samlade utgifterna i statsbudgeten. Organisationskonsulter anlitas för dyra arvoden oftast utan att väga kostnaden mot nyttan (RIR 2016:21). Riksrevisionen har vid ett flertal tillfällen poängterat att Arbetsförmedlingen behöver effektiviseras samt att myndigheten inte gör en kritisk avvägning ifall insatsen är värd kostnaden. Arbetsförmedlingen har nästan 15 000 anställda. Av dessa är 8 400 arbetsförmedlare. Undersökningar från Arbetsförmedlingen visar att det endast är fyra procent av de personer som har lämnat Arbetsförmedlingen för en osubventionerad anställning som menar att en arbetsförmedlare bidragit till den processen (RUT dnr 2017:1322).

Det är inte rimligt att fortsätta öka anslagen till en myndighet vars kostnader är så pass höga och vars resultat är svåra att mäta. Liberalerna anser att Arbetsförmedlingen måste läggas ner i sin nuvarande form. Fokus för en statlig arbetsmarknadsaktör måste skifta. Människor som står långt ifrån arbetsmarknaden som personer med funktionsnedsättning, unga utan gymnasiebetyg och nyanlända måste prioriteras och ska få stöd för att få in en fot på svensk arbetsmarknad. Särskilt utrikesfödda kvinnor måste tidigt få stöd för att komma i jobb. Därför behövs en ny myndighet vars syfte måste vara att bli smalare men mycket skarpare i sitt stöd för dem som behöver det allra mest. I kombination med avvecklandet av ineffektiva arbetsmarknadsprogram återställer vi förvaltningsanslagen för Arbetsförmedlingen till tidigare anslagsnivåer, vilket innebär att de offentliga finanserna stärks med 3 743 miljoner kronor år 2018 på anslag 1:1. Vidare avvisar vi begränsningar i föräldrapenningen vilket stärker anslag 1:1 med 25 miljoner kronor.

Lönestöd är emellertid nödvändiga och effektiva åtgärder för vissa personer. Det handlar till exempel om personer som har varit arbetslösa under en lång tid som blir attraktivare för arbetsgivaren att anställa tack vare lönestöd. Samtidigt finns behov av att förenkla lönestöden genom att ta bort krav på kollektivavtal samt göra om dem i grunden för att bli mer ändamålsenliga. Vi vill slå samman anställningsstöden särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, instegsjobb och nystartsjobb till en ny anställningssubvention, Nystartsjobb+. Denna nya anställningssubvention föreslås ha ett lönetak på 18 000 kronor i månaden, vilket är en rimlig ingångslön. Vidare föreslår vi att subventionsgraden höjs i takt med hur länge en person varit arbetslös. Detta förslag berör dock inte stöden till personer med funktionsnedsättning. För att införa Nystartsjobb+ höjs på detta utgiftsområde anslaget 1:12 med sammantaget 257 miljoner kronor 2018.

Vi vill också utveckla RUT-reformen, som bidragit till att framförallt utrikes födda kvinnor fått jobb med egen lön. Tillsammans med övriga allianspartier vill vi bredda

RUT-avdraget till fler tjänster och tredubbla taket i RUT-avdraget. Samtidigt vill vi se över införandet av ett bredare hem-avdrag för personer över 70 år, där fler eller alla enklare tjänster i hemmet berättigar till skattereduktion. Detta beskrivs utförligare i skatteavsnittet i denna motion.

Olika former av vuxenutbildningar krävs också för att rusta människor att komma ut i jobb. Dessa förslag presenteras närmare under utgiftsområde 16 i denna motion.

Den nya arbetslösheten innebär också att fokus i politiken måste flyttas från arbetslöshetskassan till försörjningsstödet. Varannan person som i dag har försörjningsstöd har det på grund av arbetslöshet. Individer som aldrig fått fotfäste på arbetsmarknaden saknar rätt till a-kassa. Cirka 30 000 unga personer har ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Bidragsberoendet håller dessvärre i sig över tid. Enligt Riksdagens utredningstjänst är varannan person som hade ekonomiskt bistånd 2010 kvar i bidragsberoende fyra år senare. Bland nyanlända är motsvarande andel sex av tio. Det lönar sig alltför dåligt att gå från försörjningsstöd till jobb. För personer som har försörjningsstöd och samtidigt en inkomst från arbete upp till 11 500 kronor före skatt (ofta deltidsarbete) är margineffekten 100 procent, det vill säga hela inkomstökningen försvinner när försörjningsstödet trappas ned lika mycket. Det lönar sig inte att arbeta deltid eller ta ett extrajobb för den med försörjningsstöd. Eftersom vägen in på arbetsmarknaden ofta går via deltidsjobb är det uppenbart att dagens bidragssystem ger helt felaktiga drivkrafter.

Det ska löna sig att arbeta och det gäller även för den med försörjningsstöd. Alliansregeringen införde 2014 en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet så att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. På så sätt ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete. Liberalerna föreslår att jobbstimulansen nu utökas till 40 procent. Det innebär att margineffekten sjunker påtagligt till 60 procent och att det därmed lönar sig att arbeta deltid och ta ett extrajobb. Detta innebär ökade kostnader på 200 miljoner kronor för försörjningsstöd, vilket behandlas under utgiftsområde 25.

Samhället ska ha höga förväntningar på egenförsörjning och vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatorisk i kommunerna. Det kan handla om ett aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd, att genomföra praktik, läsa sfi eller att man som arbetssökande ska söka arbete utanför kommungränsen. Det finns redan i dag en möjlighet för kommuner att ställa sådana krav på motprestation för att erhålla försörjningsstöd, men alltför få tillämpar den möjligheten.

Liberalerna vill öka tryggheten i omställning genom en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Som enskilda åtgärder innebär sannolikt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och ett högre tak i försäkringen en något dämpad sysselsättning. Därför bör en reformering av arbetslöshetsförsäkringen kombineras med reformer som ökar sysselsättningen. I skarp kontrast till detta föreslår regeringen reformer som trycker tillbaka sysselsättningen. Liberalerna har därför inte kunnat acceptera regeringens höjning av taket i a-kassan. För att stärka arbetslinjen i arbetslöshetsförsäkringen och värna dess roll som omställningsförsäkring föreslår Liberalerna i denna motion att taket i arbetslöshetsförsäkringen under de 100 första dagarna av arbetslösheten uppgår till 760 kronor per dag. Därefter bör taket uppgå till 680 kronor per dag. Detta beräknas sammantaget, genom effekt på bland annat anslag 1:2 inom detta utgiftsområde, stärka det finansiella sparandet med 1 900 miljoner kronor 2018. Som en konsekvensändring av återinförandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen tillförs anslag 1:2 med

1 800 miljoner kronor. Därtill avvisas fortfarande på samma anslag en förlängd arbetslöshetsförsäkring för deltidsarbetande på 99 miljoner kronor.

Alltför många personer med funktionsnedsättning saknar jobb att gå till och det finns behov av olika insatser för att stötta individer att hitta sin plats på arbetsmarknaden. De olika anställningsstöden för personer med funktionsnedsättningen spelar en viktig roll för att individen ska kunna komma i jobb och få vara delaktig i den gemenskap som jobbet kan ge. Vi är positiva till ett höjt tak för lönebidragen men avvisar fler anställningar med lönebidrag, utbyggt Samhall och fler utvecklingsanställningar. På detta utgiftsområde och för 2018 minskas därmed anslag 1:4 med sammantaget 1 698 miljoner kronor.

Liberalerna anser inte att det är en rimlig åtgärd att CSN-lån ska gå till körkort. Det är en privat marknad staten inte ska blanda sig i. Liberalerna avsätter hellre ökat studiemedel åt akademiska utbildningar som långsiktigt resulterar i ökade skatteintäkter. Därför avvisar vi regeringens satsning om 151 miljoner till anslag 1:13 år 2018.

Vidare avvisar vi ett utökad transfereringssystem som hämmar arbetslinjen. Följaktligen avvisar vi borttagande av karensdag under anslag 1:2 om 30 miljoner kronor, utökade program under anslag 1:3 om 114 miljoner kronor och utökade uppdrag för arbetsmiljöverket under anslag 2:1 om 18 miljoner kronor år 2018.

För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion avvisar vi även regeringens förstärkning av Europeiska socialfonden på 46 miljoner kronor under anslag 1:6. Vidare läggs anslagen till Arbetsmiljöverket, anslag 2:1, på nivån för utfallet 2013. Vi avvisar helt anslaget Arbetslivspolitik 2:5, vilket innebär en budgetförstärkning på 25 miljoner kronor för år 2018.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:5 och 2:1.

Tabell 1 Anslagsförslag 2018 för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Tusental kronor

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	8 402 329	-3 803 000
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	22 699 927	-266 000
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	13 422 023	-6 622 400
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	19 196 879	-1 698 000
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	119 685	
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	1 523 500	-46 000
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	41 161	
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	71 785	
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	56 363	
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303	
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning	1 700 000	
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	5 756 893	+257 000

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1:13	Lån till körkort	151 466	-151 000
2:1	Arbetsmiljöverket	763 225	-177 000
2:2	Arbetsdomstolen	34 330	
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722	
2:4	Medlingsinstitutet	58 449	
2:5	Arbetslivspolitik	25 000	-25 000
2:6	Centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö	18 800	
	<i>Nya anslag</i>		
1:14	Inträdesjobb		+554 000
	Summa	74 083 840	-11 977 400

Fredrik Malm (L)

Christer Nylander (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)

Tina Acketoft (L)

Mats Persson (L)